

Boek 2018 over de Sociale Zekerheid

Deel I Budgettaire en financiële toestand 2017

Het Rekenhof geeft in het eerste hoofdstuk van dit deel I een overzicht van de begrotingsontvangsten en -uitgaven van de sociale zekerheid in 2017 die de FOD Sociale Zekerheid in juli 2018 heeft bezorgd, en vergelijkt ze met 2016 en 2015.

In 2017 sloot de sociale zekerheid het begrotingsjaar af met een voorlopig saldo van 943,3 miljoen euro, tegenover -997,4 miljoen euro in 2016. Het verschil komt onder meer doordat de ontvangsten sterker stegen dan de uitgaven.

De geconsolideerde ontvangsten van de Globale Beheren, het RIZIV-Geneeskundige Verzorging, de stelsels buiten Globaal Beheer en de overheidspensioenen bedroegen 96.422,1 miljoen euro, d.i. 4,55 % meer dan in 2016. Die stijging is vooral het gevolg van een toename van de overdrachten van de verschillende overheden (dotaties van de Staat, toelagen van de deelentiteiten en alternatieve financiering door de Staat: +7,14 %). Door de wijziging in de financiering van de sociale zekerheid draagt de Staat, via de alternatieve financiering, vanaf 2017 opnieuw bij in de financiering van het RIZIV-Geneeskundige Verzorging. De socialezekerheidsbijdragen, die de belangrijkste financieringsbron blijven, stijgen met 3,77 %.

In 2017 gaven de Globale Beheren, het RIZIV-Geneeskundige Verzorging, de stelsels buiten Globaal Beheer en de overheidspensioenen samen 95.478,8 miljoen euro uit (+ 2,42 % tegenover 2016). Het grootste deel daarvan (89,30 %) werd besteed aan prestaties aan de sociaalverzekerden, die stegen met 2,83 %.

De pensioenuitgaven stegen met 4,46 % door de toename van het aantal pensioengerechtigden en van de evolutie van het gemiddelde uitgekeerde pensioenbedrag. De werkloosheidsuitgaven daalden met 10,12 %, vooral door de daling van het aantal uitkeringsgerechtigde werklozen en rechthebbenden in de stelsels van de werkloosheid met bedrijfstoelagen, de loopbaanonderbreking en het tijdskrediet. De uitgaven voor arbeidsongeschiktheid stegen met 4,72 %, vooral doordat de uitgaven voor invaliditeit toenamen (d.i. voor personen die langer dan een jaar ziek zijn).

Net als in de voorgaande jaren was het kassaldo van de RSZ-Globaal Beheer, dat op 31 december 2017 -1.234 miljoen euro bedroeg, gedurende het jaar 2017 overwegend negatief. Het RSVZ-Globaal Beheer had op 31 december 2017 1.930,5 miljoen euro beschikbare middelen (+2,97 %). De Globale Beheren van de RSZ en het RSVZ hebben daarnaast op 31 december 2017 nog obligatieportefeuilles en reservefondsen voor respectievelijk 7.535,4 miljoen euro en 4.882,9 miljoen euro.

In hoofdstuk 2 van deel I worden eerst de gegevens over de uitvoering van de begroting van de RSZ-Globaal Beheer, het RSVZ-Globaal Beheer, het RIZIV-Geneeskundige Verzorging, de stelsels buiten Globaal Beheer en de overheidspensioenen getoetst aan de ramingen van de initiële en aangepaste begroting van 2017. Vervolgens worden de maatregelen toegelicht die de regering

bij de opmaak van de initiële en de aangepaste begroting 2017 heeft genomen om de uitgaven te beperken en bijkomende ontvangsten te realiseren. In een derde punt wordt aandacht besteed aan de verwezenlijkingen op het vlak van de strijd tegen de sociale fraude. Op basis van de informatie die aan het Rekenhof werd meegedeeld, stelt het vast dat de methode om het rendement van de maatregelen in de strijd tegen de sociale fraude te monitoren, het niet mogelijk maakt de weerslag per maatregel te berekenen.

In hoofdstuk 3 komt de alternatieve financiering van de sociale zekerheid door de Staat aan bod, d.i. de financiering door middel van een deel van de fiscale ontvangsten. In 2017 werd 13 % van de fiscale ontvangsten van de Staat toegewezen aan de sociale zekerheid.

Tot slot behandelt hoofdstuk 4 van deel I de uitgaven voor prestaties voor de overgedragen bevoegdheden in het kader van de zesde staats hervorming. Daaruit blijkt dat de OISZ nog tijdelijk voor rekening van de deelstaatentiteiten uitgaven beheren voor prestaties inzake werkgelegenheid, gezondheidszorg en gezinsbijslag. In 2017 bedragen die uitgaven 11.449 miljoen euro.

Deel II Financieel Beheer en rekeningen van de OISZ

Deel II gaat in op de overlegging van de rekeningen door de OISZ en op onderzoeken die te maken hebben met het financieel beheer van de OISZ.

Overlegging van de rekeningen

Om zijn controleopdracht en zijn informatieopdracht ten aanzien van het parlement naar behoren te kunnen uitoefenen, moet het Rekenhof tijdig kunnen beschikken over de rekeningen van de openbare instellingen van de sociale zekerheid (OISZ). Het Rekenhof stelt vast dat de wettelijke en reglementaire termijnen voor het toezenden van deze rekeningen nog steeds onvoldoende worden nageleefd. Volgens de wettelijke bepalingen moet het Rekenhof de rekeningen van de OISZ uiterlijk op 30 november van het jaar volgend op het boekjaar ontvangen. Voor de rekeningen 2017 kan het Rekenhof daar nu dus nog geen uitspraak over doen. Op 31 juli 2018 had het de rekeningen 2016 van negen instellingen, de rekeningen 2015 van vier instellingen, de rekeningen 2014 en 2013 van twee instellingen en de rekening 2012 van één instelling nog niet ontvangen.

Op 31 juli 2018 hadden de beheersorganen van acht van de veertien instellingen hun rekeningen alvast opgesteld. De Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekeringen (RIZIV) moeten nog hun rekeningen voor 2014, 2015 en 2016 opstellen. De laattijdige afsluiting van die rekeningen verhindert een mogelijke consolidatie van de verrichtingen van de sociale zekerheid in de rekeningen van de Staat.

OISZ: Opvolging van de interne-auditfunctie

In zijn Boek 2010 over de Sociale Zekerheid deed het Rekenhof een aantal aanbevelingen voor de ontwikkeling van de interne audit bij de openbare instellingen van sociale zekerheid (OISZ). Eind 2017 hebben de OISZ een interne-auditdienst die werkt volgens een gemeenschappelijk auditcharter. Sinds 2016 is ook het Gemeenschappelijk Auditcomité van de OISZ operationeel. Dat comité ziet toe op de kwaliteit, de onafhankelijkheid en de objectiviteit van de interne-auditdiensten van de OISZ.

De interne-auditdiensten zijn belangrijk voor de interne organisatie van de OISZ. Ook voor de externe auditor is de interne audit belangrijk. Door gebruik te maken van de werkzaamheden van de interne audit kan zijn controle efficiënter en vlotter verlopen en kan hij, in een geest van *single audit*, de controlelast voor de OISZ beperken.

Het Rekenhof heeft daarom onderzocht in welke mate de organisatie en de werkzaamheden van de interne-auditdiensten van de OISZ in overeenstemming zijn met de internationale normen. Het doet een aantal aanbevelingen om de werking van de interne-auditdiensten te verbeteren. Het stelt ook vast dat nog vooruitgang kan worden geboekt op het vlak van de kwaliteitsbewaking. Dat is ook belangrijk in het licht van de *single audit*.

Rapportering door de OISZ in het kader van de zesde staatshervorming

De zesde staatshervorming heeft een pakket aan bevoegdheden overgedragen aan de gemeenschappen, de gewesten en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (deelentiteiten). De openbare instellingen van sociale zekerheid (OISZ) en de federale overheidsdiensten (FOD) beheren tijdens de overgangperiode de uitgaven die met die bevoegdheden gepaard gaan voor rekening van de deelentiteiten. Daarvoor gaven zij in 2017 13,1 miljard euro uit.

De verschillende partijen hebben in een horizontaal protocol afspraken gemaakt over de informatie-uitwisseling, zodat de deelentiteiten tijdig de nodige informatie hebben om hun begrotingen en rekeningen op te stellen. Het Rekenhof stelt vast dat dit protocol onvoldoende aandacht heeft voor de informatiebehoeften van de deelentiteiten. Ook stroomt te weinig informatie van de deelentiteiten naar de OISZ. Het formuleert een aantal aanbevelingen om de daaruit voortvloeiende problemen te verhelpen.

DIBISS: Verdeling van de thesaurie

Uit het onderzoek van de voorlopige rekeningen 2015-2016 van de Dienst voor de Bijzondere Socialezekerheidsstelsels (DIBISS) blijkt dat de liquiditeiten van de dienst bij zijn ontbinding niet correct werden verdeeld onder het Federaal Agentschap voor de Kinderbijslag (Famifed), de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en de Federale Pensioendienst (FPD).

Bij de ontbinding van DIBISS had de FPD een schuld van 91.785.435 euro aan de RSZ. Dit bedrag is verhoogd tot 94.272.321 euro bij de definitieve afsluiting van de rekeningen 2016 van DIBISS. Famifed beschikte over een vordering van 23.485 euro op de RSZ.

Het Rekenhof heeft de drie instellingen bijgevolg aanbevolen die wederzijdse vorderingen en schulden in hun boekhouding te verwerken.

FPD: Beheer van de roerende en onroerende activa

Het Rekenhof heeft onderzocht hoe de inventaris van de roerende goederen wordt bijgehouden in de Federale Pensioendienst (FPD) en hoe de overname, door de FPD, van het patrimonium van de Pensioendienst voor de Overheidssector (PDOS) is verlopen.

Na afloop van de audit stelt het Rekenhof vast dat de internebeheersingsmaatregelen van het inventariseringsproces over het algemeen ontoereikend zijn. Het beveelt de FPD aan een risicoanalyse uit te voeren van het operationeel en boekhoudkundig beheer van de vaste activa, en de processen in verband met de inventaris formeel te organiseren volgens een voor de instelling horizontale aanpak.

Bovendien heeft het Rekenhof tekortkomingen vastgesteld bij de organisatie van de overdracht van de vaste activa van PDOS naar de FPD, wat een impact heeft op de realiteit van de boekhoudsaldi op 31 december 2016.

Het Rekenhof merkt ook op dat de vastgoedinvesteringen die in 2015 en 2016 werden gedaan in het kantoor van Gent niet beantwoorden aan de doelstellingen vastgelegd door de bestuursovereenkomsten. Ze beantwoorden evenmin aan de aanbevelingen die het Rekenhof heeft geformuleerd in zijn audit uit 2013 over het financieel beheer van het vastgoedpark. Het Rekenhof beveelt de FPD daarom aan instrumenten te ontwikkelen om de behoeften aan oppervlakte te meten volgens de normen van de Regie der Gebouwen en het vastgoedpark van de gewestelijke kantoren aan te passen aan de evolutie van het personeel en de nieuwe vormen van werken.

Deel III Andere thema's van de sociale zekerheid

In deel III komen specifieke thema's in verband met de sociale zekerheid aan bod.

FPD: Betaling van overheidspensioenen aan begunstigen die in het buitenland verblijven – preventie en opsporing van onterechte betalingen

Het Rekenhof heeft de betaling onderzocht van overheidspensioenen door de Federale Pensioendienst (FPD) aan begunstigen die in het buitenland verblijven. In het kader van de integratie van de Pensioendienst voor de Overheidssector in de Rijksdienst voor Pensioenen werd die procedure geharmoniseerd met de procedure voor de werknemerspensioenen. De geldigheidsduur van het levensbewijs werd vastgesteld op een jaar.

De FPD is betrokken bij het project BEX (*Bilateral Exchange*) dat tot doel heeft langs beveiligde elektronische weg gegevens over overlijdens uit te wisselen met de socialezekerheidsinstellingen van bepaalde landen van de Europese Unie. Het Rekenhof pleit ervoor om de elektronische uitwisseling van sociale gegevens uit te breiden tot landen waarmee België bilaterale akkoorden heeft gesloten inzake sociale zekerheid. Zo kan de kwaliteit van de gegevens over de sociale zekerheid worden gewaarborgd.

Het Rekenhof beveelt ook aan om de banksector te betrekken bij het beheer van financiële risico's die kunnen optreden bij betalingen aan het buitenland.

FPD: Informatieverstrekking aan de burger

Het Rekenhof heeft onderzocht hoe de Federale Pensioendienst (FPD) zijn externe communicatie ten aanzien van burgers die gepensioneerd zijn of weldra met pensioen gaan, organiseert en opvolgt. Het succes van de website Mypension.be toont aan dat de site een essentieel instrument is voor de burgers. Hoewel de gebruikers in het algemeen erg tevreden zijn, zou de FPD bepaalde aspecten van de dienstverlening moeten bijschaven, zoals de snelheid waarmee telefonische oproepen worden beantwoord of de termijn voor schriftelijke antwoorden op vragen of verzoeken om een pensioenraming. Het Rekenhof beveelt aan dat de FPD alle interactie met alle burgers (zowel werknemers als ambtenaren) opvolgt aan de hand van voldoende en passende indicatoren. Het Rekenhof beveelt ook aan de inefficiënties weg te werken die werden vastgesteld in de organisatie van de pensioenpunten. Het is tot slot van oordeel dat elk jaar een bestuursplan zou moeten worden opgesteld, zeker als daarin de processen voor de overheidssector moeten worden opgenomen.

FOD Werkgelegenheid: Beheer van de administratieve boeten - opvolgingsaudit

Het Rekenhof had in zijn Boek 2016 over de Sociale Zekerheid onderzocht hoe de FOD Werkgelegenheid de administratieve geldboeten vaststelt en invordert die aan werkgevers worden opgelegd bij een inbreuk tegen het Sociaal Strafwetboek. Het was van oordeel dat drie voorwaarden vervuld moesten zijn om de boetes doeltreffender te maken: de FOD moest de procedures van zijn Directie van de Administratieve Geldboeten (DAG) verbeteren, de boetedossiers informatiseren en de verwerkingstermijnen ervan inkorten.

In zijn Boek 2017 over de Sociale Zekerheid maakte het Rekenhof een eerste stand van zaken op over de uitvoering van zijn aanbevelingen. In dit Boek 2018 beoordeelt het de evolutie van de verwerkingstermijnen (op 31 mei 2018). Die termijnen geven immers weer wat de impact is van de ingevoerde maatregelen.

Deel IV Opvolging van aanbevelingen 2014-2017

In dit deel brengt het Rekenhof verslag uit over het gevolg dat werd gegeven aan aanbevelingen die het in zijn vorige Boeken over de Sociale Zekerheid had geformuleerd.